

[Rusiyanın Orta Dhliz thdidi](#)

Orta Dhliz v ya Transxsr Beynıxalq Nqlıyyat Marrutu in v Avropa ttifaqnn dmir yolu nqlıyyat .bklrını Mrkzi Asiya, Qafqaz, Trkiy v rqi Avropa vasitsil bıldırdn oxtrfli institusional inkiafdr

Arannews : Qazaxstan v Cnubi Qafqazdan ke¸mkl ¸in mallar A bazarna ¸xr v dniz marrutu vaxtn demk olar ki, yarya endirir. slind, Ukrayna müharıbsınin balanmas il imal dhlizi (Rusiya v Belarus vasitsil) hmiyytini itirdi v indi diqqt Xzr dnizindn v Qara dnizdn ke¸n Orta Dhliz .üzrind cmlnib

Gürcüstan v Qazaxstan Orta Dhliz boyunca iki mühüm ölkl olaraq uzun müddtdir ki, bu marrutun genilndirilmsini müzakir edibl. Lakin Ukrayna böhran Avrasiya laqlrının strukturunu pozana qdr geosiyasi vziyyt lverili deyildi. ¸tinliklrin hl d qalmasna baxmayaraq, bu yolun perspektivlrı indi getdikc daha müsbt v lverilidir. Rusiyanın Ukraynaya hücununun tsiri bütün Avrasiya qitsind hiss olunurdu. Bu arada Cnubi Qafqaz v Mrkzi Asiyann iki regionu sürtli dyiikliklr mruz qalmaqdadr. Bu, xüsusil Avrasiya laqsının dyin dinamikas fonunda dorudur. Mrkzi Asiyada mövcud dünya nizamn dyimk istyn iki ke¸mi imperiya gücü Rusiya v ¸in region¸uluq modelini ttbiq etmy ¸alr v qeyri-regional güclrin, sasn d AB v Avropa ttifaq burada fal rol oynamaqdan mhrum edir. Ukraynadak müharib Mrkzi Asiya ölklrini bir növ ¸aqla dü¸ar edib. ¸ünki onlar da qorxurlar ki, lazımlı gırls, Kreml Ukraynaya qar hyata ke¸irdiyi eyni taktikan bu regionda ttbiq edck. Rusiyanın hakimiyyti altnda olan ke¸mi respublikalar Moskvann Rusiya imperiyasnn xritsini yenidn qurmaq arzusunu realla ¸evirdiyini görnd özlrini thlüksiz hiss ed bilmirlr. Bu msl, xüsusil Rusiya il 7644 kilometr srhdi v onun imal bölgrind halinin ksriyyti rus silli .olan Qazaxstanda özünü daha ¸ox büruz verir Qazaxstan v Rusiya arasnda grginliyin son mrhlsind Qazaxstan prezidenti Qasm Comart Tokayev ölksinin separat¸ Luqansk v Donetsk respublikalarn tanmadn byan etdi. Bu, Moskvann dstklidiyi digr separat¸ qruplara qar Qazaxstann yürütdüyü siyastdir. Daha maraqls odur ki, bu a¸qlama Vladimir Putinin itirak etdiyi televiziya görülrinin birind ssIndirilib. Tbi ki, Qazaxstan prezidentinin bu mövqeyindn sonra Dövlt Dumasnn Müstqil Dövltlr Birliyi üzr Komitsinin birinci müavini Konstantin Zatulın byan etdi ki, “qazaxllar yax bilirlr ki, halisinin ¸oxu ruslar olan bir sra rayon v ;hrlrin Qazaxstanla el d ¸ox laqsi yoxdur.”

Bu söz savann ardnc, Moskvann Qazaxstan neftinin qarsn almaq qarna cavab olaraq Qazaxstann 1700 rus kömür vaqonunu öz razisind saxlamasna dair tsdiqlnmmlı mlumatlar yayld. Hm¸inin aprel aynda Qazaxstan rsmilrindn ölksinin Rusiyaya Qrbin Moskvaya qar sanksiyalarndan yan ke¸msin kömk etmycyini iddia etmidi. Rusiya hm¸inin Novorossiysk liman vasitsil Qazaxstan neftinin tranzitini .dayandrd ki, Tokayev hökumt alternativ ixrac marrutlar axtarma taprsn

Rusiya Cnubi Qafqazda güclü aktordur, lakin getdikc daha çox hrbi yoldan istifad edir. Ukraynaya hücuma keçmzdn vvl Rusiyann Cnubi Qafqazn hr üç ölksindki dörd sas hrbi bazasnda (Dalq Qarabadak sülhmraml qüvv d daxil olmaqla) txminn 20.000 sgr yerldirmidi. Hrbi mliyyatlardan baqa, Moskvann regionda tsirini saxlamaq üçün konkret vasitlri azdr. Baqa söz, ziflmi Rusiya asanqla regiondak nüfuzunun demk olar ki, tamamil .dalmasna gtirib çxara bilir

Rusiyann zif mövqeyin misallardan biri d Cnubi Qafqaz v Mrkzi Asiya ölklrinin Orta Dhlizin genilindirilmsi üçün zmin yaratmasdr. übhsiz ki, bu marrut onilliklr rzind mövcud idi, lakin müxtilif sbblrdn onun istismar mhdud idi. Bu marrut iki yoldan: dniz v qurudan ibartdir ki, bu da damalar çtinldirir v Çin hmi yüklrin Rusiya vasitsil göndrilmsin üstünlük verib. Çünki bura daha az ölkl, habel sabit v proqnozladrla biln .geosiyasi vziyyt daxildir

Son bir neç ay rzind Qazaxstan v Gürcüstann hakimiyyt orqanlar Orta Dhliz mliyyatn irlri aparmaq üçün bir neç görü keçirib. Gürcüstann Orta Dhliz artan diqqti mallarn ixrac v idxal üçün Gürcüstann dniz limanlarndan v Özbkistann logistika mrkzlrindn smrli istifad edilmsin dair Özbkistanla saziin imzalanmas üzr son aksiyada öz ksini tapb. Trflr Mrkzi Asiya il Cnubi Qafqaz birlirn nqliyyat dhlizlrinin yaradlmasn da müzakir edibl. Geosiyasi baxmdan Gürcüstan, Qazaxstan v Mrkzi Asiyann maraqlar yeni gmiçilik marrutlarnn taplmas kimi ümumi mqsd uyundur. Hmçinin, Çin v Avropa ttifaq, ikitrfli münasibtlrdki çoxsayl problemlr baxmayaraq, Orta Dhlizd irlilyi üçün smrli mkdalq ed bilir. Çünki corafi baxmdan .bu iki oyunçu arasnda n qsa yol budur

Ukraynadak müharibdn vvl Türkiy Orta Dhlizi fal kild tviq edirdi v bir sra yük sfrlrinin balanmasna kömk edirdi. 2021-ci ilin fevral aynda bu tranzit qatarlardan biri Çindn txminn iyirmi gün sonra Türkiyy çatd. Hmçinin bu ilin aprelind Qazaxstan prezidenti .Türkiyy sfri zaman bu marruta xüsusi dstk verdi

Bununla bel, n böyük sual budur ki, Ukraynadak müharibnin nticsi Cnubi Qafqaz v Mrkzi Asiyaya nec tsir edck? Rusiya qalib gls, böyük nqliyyat dhlizinin cnubdan yan keçmsin daha az dözümlü olacaq. Moskva çtin ki, hrbi güc l atsn. Bununla bel, onun bu yolu zifldirmk üçün geni imkanlar olacaq. Moskva Gürcüstann ial olunmu iki rayonunda grginliyi artra bilir. Hmçinin hazrda Ermnistan v Azrbaycan, habel Ermnistan il Türkiy arasnda aparlan sülh sylrin d xll gtir bilir. Orta Asiyada Qazaxstana tzyiqdn istifad edib, Çinl danqlar aparmaa chd ed bilir. Bununla bel, Çin, Türkiy v Avropa ttifaq bu dhlizin .mümkün qdr tez v effektiv olmasnda maraqldr